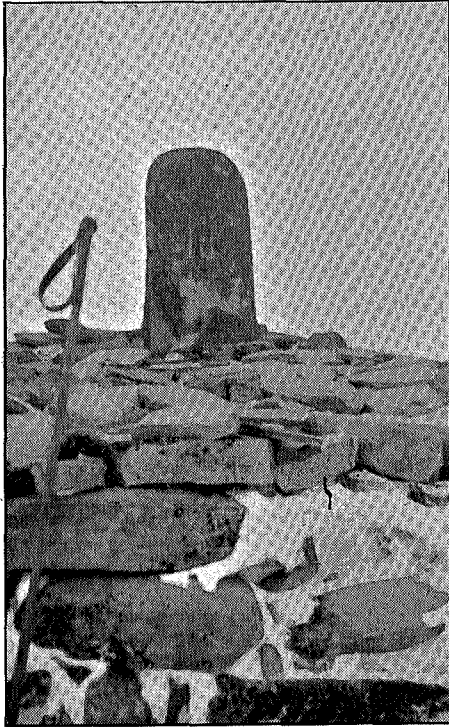

POLARLIV I GRENSETRAKTENE

AV KARE HEFTYE SKOLLERUD

Over oss henger auto-giroet og durer under den blå solskinnshimmel. — Luksushoteller på alle kanter. Stockholmstoget peser for full fart østover. I den stille vårdagen høres prat og rop i liene og over alle heier. Teknikk og civilisasjon, foruten et par tu-

Grenserøs 153, Skardøren.

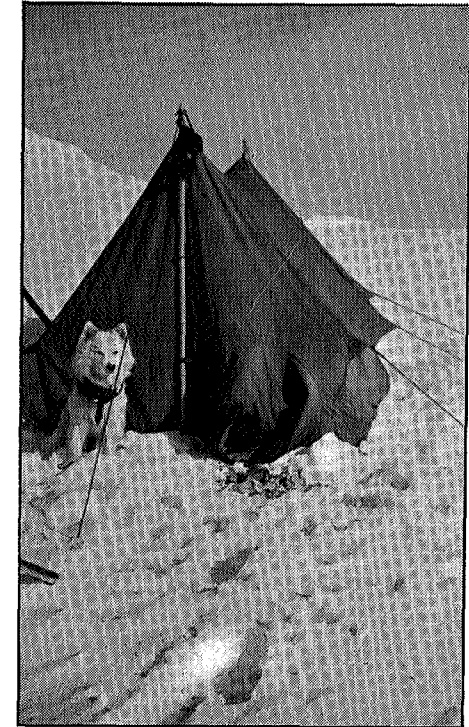
sen mennesker på ski, preger vinterfjellet omkring Storlien. — Vi føler oss ikke så høie i skilue der vi står, to kamerater, med vår heimegjorte skikjelke, forspent to fyrige samojedhunder og lastet med appelsiner og slikt nødvendig utstyr for en åtte dagers ekspedisjon. — Her fyker flyet til Blåhammarstugan og over hele norske- og svenskefjellet på noen minutter — og så skal vi dra oss avgårde med hus og hjem på kjelken mens milene blir så uendelig lange.

Kjøredoningen vår vekker adskillig oppmerksomhet. Men det er bare trist at bikkjene ikke helt forstår situasjonen, — at de

skal representere norsk ekspedisjonsteknikk på et skikkelig vis. Det er mye rart å se og snuse på for en bikkje i Storlien, og det blir gjort mange nokså umotiverte avstikkere bortigjennem gaten. Nei, starten er ikke fin, — vi nærmest trekker både slede og bikkjer ut av stasjonsbyen, — og broderfolket ser ikke særlig imponert ut.

Men all begynnelse er vanskelig. Det hører med til ekspedisjonsgledene å ha litt mas og ståk, ikke minst før en legger ut. Vi har gjennomgått et langt innledningskapitel før vår flotte start. Det er tusen ting som må huskes på og tas med. Ute på vidda er det for sent å komplettere hvis fyrstikkene ligger hjemme, hvis parafinen slipper op eller flesket er ramsalt. I det hele er det ikke så lite slit før en kommer avgårde. — Men eftersom vi legger forberedelsene og civilisasjonen bak oss og kryper op langs liene, får Heiko og Stallo gløden op og forstår sin opgave i livet. De legger sig i selen, og vi hjelper trofast til, så den 70—80 kilos last vi har med oss, glir ganske bedagelig fremover.

Vi skal egentlig ingensteds hen, og slettes ikke skal vi fare med tungen ut av munnen for å komme hit eller dit riktig langt borte. Vi skal ikke fly gjennom fjellet, men bare være og leve i fjellet åtte altfor korte dager, reise vårt telt, steke vårt flek og brunske fjeset når og hvor som helst det behager oss. Varder og staking og hytter interesserer oss svært lite, vi går hvor vi

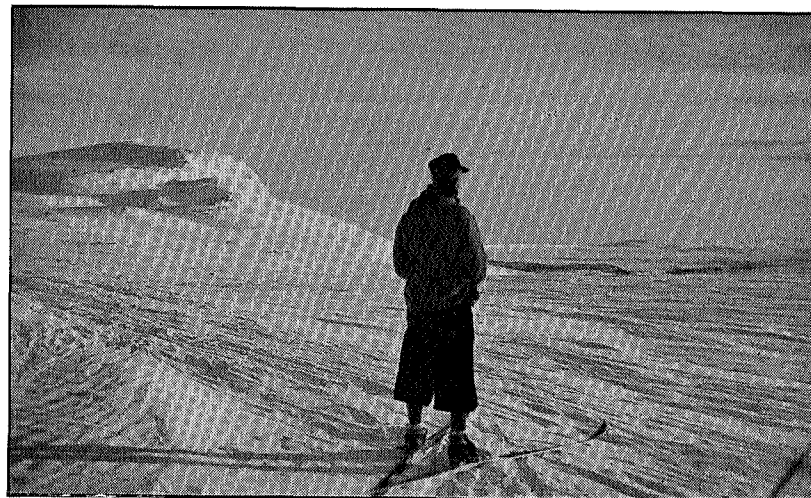
Leirplass ved Møsjøen

vil og gjør hvad som faller oss inn. Et par mil på dagen — tre på fint føre — er en passende tur for oss med den drøie sleden i følget.

Så blir det kvelden den første solskinnsdag, vi er kommet op i over 1000 meters høide og nordavinden biter ilsk i nesetippen og lager neglesprett. Det er best å slå leir. — Leirplass er det overalt hvor sneen er dyp nok til feste for barduner og teltstenger. På 20 minutter er hele herligheten reist, med ski og staver som plugges, og vi kan by hvem som helst inn i vårt komfortable telt. Husteltet — av engelsk aeroplånduk, med fast bunn og dunlerrets fôr og en sekkeformet, såkalt «Nansen-inngang» — gir bra plass for 3—4 stykker. Vi er bare to, så all oppakning, og bikkjene med, får plass innendørs, — enda kan vi flutte oss med nokså bra rum.

Kokken svinger op med primussen og dukker ned i matsekken, som inneholder adskillig godt. Vi er avgjort motstandere av all slags «patent-mat». Pemmikan-suppe er oss en sørgelig vederstyggelighet og hermetikk forakter vi som dyr, tung, død og karakterløs mat. Nei, vi disker op med råstekt oksefilet i fløte-sherry-saus, skinkerull, koteletter og alskens gode saker fra det hjemlige delikatessekjøkken. Ja, hvorfor ikke? Det er ikke tyngre, det er ikke dyrere og det er meget bedre turkost enn alskens videnskapelig og affektert polar-mat. Bli rolig matmons på fjelltur, det er velfortjent og det lønner sig, — bare en ikke overdriver, og fremforalt påsser på vekten. — Føden er utvilsomt halve turen.

Turens største risikomoment later til å være primussen, vår lunefulle, spennende venn som vi ikke kan undvære. Vennen synes å starte i slett humør. Den harker og spytter og freser som en ut gammel Ford. I reinskinnsposen ligger frivakten og smøger sin pipe, alt imens han hånlig flirer til hvordan kokken renser og pusser, kjeler og klapper den gjenstridige, skruer litt på den her og der, godsnakker og skjender. Men strevet gir resultat. Endelig, efter en intens kurtise, durer vår varmekilde avgårde for full gass, — flesket hopper i pannen, kaffen dufter og et velsignet velvære senker sig over to fornøide, tyggende karer inne i svenskefjellet et steds. — La hvem som helst sitte i sin

Blåhammaren.

smoking ved soupéen på høifjellshotellet, — vi bytter ikke islenderen og matsekken med noen. — Heiko og Stallo blonker enige til oss fra hvert sitt telthjørne, hvor de ligger og delikaterer sig med stokkfisken. — Hundeprovianten er et meget enkelt kapittel; 2 kilo stokkfisk og 2 kilo hundekjeks er nok for dem begge i en uke.

Om morgenen 2nen turdag passerer vi Blåhammarstugan. Vi er ikke før kommet op i skaret ved hytten, før en feiende sydøstkuling setter rett imot oss, så anorakkhetten må snøres tett igjen. Hundene får øinene og snutene fulle av sne og liker sig ikke riktig, selv om sneen er deres rette element. Det går ut over trekkhumøret, og når så vinden tar godt tak i lasset på sleden, merkes det godt at det går tyngre. Vi må henge i for sleden så trekkremmene skjærer sig inn i hoftene. — Men det er bare sundt å slite litt og få hele fjellet blåst ned i lungene.

Her er fint slede-tre reng over fly og flate sørover mot Sylene og Helagsfjellet, som vi ser noen stolte glimt av mellom vindrossene. Men snart fyker det op en veritabel storm, vi ser neppe tre meter fremfor oss. Det er ikke så morsomt i fjellet når sne-tykket setter inn og alle åser og tinder rundt en forsvinner. Time

Fra Helags. Prekestolen.

Fot. Sørbøe.

på time å gå etter kompasset blir trivielt. Men ellers er det en stor misforståelse at en bare skal ha godvær i fjellet. Nei, fjellet skal få lov å vise seg som det er, både lyst og varmt med sol over alle topper, — og truende, stormende og kaldt. Først når de svarte skyene ruller frem gjennom skaret og jord og himmel drukner i kavet, når jordfokket fyker som en veldig, evig foss imot en, som om jorden rykkes vekk under skiene, når daler og vassfar, alt som øiet kan feste sig ved, viker unda, — da ser jeg først fjellets farlige, imponerende velde, — da tenker jeg alltid på Peter Dass' dommedags-syn i salmen:

*Høie hall og dype dal skal vike,
jord og himmel falle skal tillike,
hvert fjell, hver tinde
skal brått forsvinne....*

Men ingen går så trygt som vi der har hus og hjem med oss overalt. Vi snakker litt bekymret om den som kanskje er ute i fjellet idag uten annet enn et par skiver i sekken, — og som skal frem til en hytte. En hytte idag er ikke lett å finne. En kan være ti meter fra den, og gå forbi. — Det har hendt, og

I Skardøren.

Fot. Sørbøe.

kommer til å hende. Nei, ingen tur-form er så sikker som pose-turen, først da er en uavhengig av alt — og sikker på alt.

Vi tørner tidlig inn idag — ved fem-tiden — og er meget spent på om teltet vil stå i den forrykende stormen. For storm er det, — den kvelden krøp folk på sine knær om hushjørnene på Sylhyddan. Vinden blafrer og smeller i teltduken som en uavbrutt torden. Men teltet har klart sin prøve i mangen storm før. Dagens vær og slit har tatt på, så alt klokken 8 kryper vi i reinskinnsposen og sover til klokken 8 neste dag, — 12 timers søvn mens Åsgårdsreien drar over teltmønet natten igjennem! Det må da være et sunt liv. — Om morgenen nikker vi anerkjennende til hverandre, vi ligger jo i teltet fremdeles, det står såmen like fint.

Det er travelt en slik morgenstund i teltet. Utallige ting skal gjøres. Først er det nå skare-snø som skal smeltes så det blir vann nok både til kaffe og til chokolade på termosflaskene, som vi skal ha til veimaten. Så skal det brases og stekes litt, så skal det vaskes op, for renslighet i sekker og pakk-posen lønner sig. Hver småting som er plukket frem i kveldens løp, skal tilbake i sin bestemte pose. Men det vanskeligste kapittel en morgen-

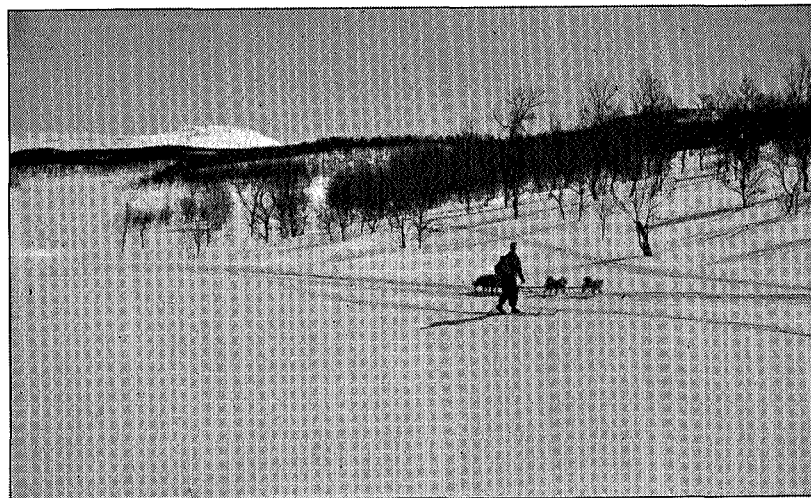
Fra Ridalen.

Fot. Sørbæe.

stund er støvlene, de er hårdfrosne i nattens løp og glir ikke godvillig på. Tåhetter, overtrekksbukser, anorakk, skjerf — det skal en rigge sig sely ut med før en kryper frem i kulda. Så er det å pakke og surre forsvarlig på sleden, og til slutt skal bikkjene seles og spennes for. Kanskje de har tatt sig en liten privattur bort i de forblåste, bare tuene hvor rypa holder til, — da tar det sin tid å få dem inn igjen. Et par timer går det minst med, før vi står ferdig til start foran sleden.

Vi har regnet på å ligge i leir et par døgn i Syl-partiet, «gjøre Stor-Sylen — og ellers fly på topper og tinder. Men skjebnen vil det anderledes der vi går gjennom all herligheten uten å se annet enn en skjelvende kompasnål engang imellem nede i våtten. Slik drar vi gjennom Sylene uten å ane noe av all herligheten. Men nå har vi fått vinden bakfra, så vi seiler for en frisk bølge som lempet kjelkasset og oss fremover. Heiko og tSallo setter halene tilværs og travet fornøyd. De er kommet i trim og gjør god nytte for sig. Vi går på siden av dem og muntret dem i en og annen kneik med ildnende tilrop på hundesproget.

Kompasset får hvile i lommen, for nå har vi en stund den

Ved Rien.

svenske vintermerking å gå etter. Den er grundig og god, — høie trestaker med et skrå-kors på toppet, tett i tett etter hele løipen, gjør det umulig å gå feil. Vi møter et selskap på vei fra Helagsstugan til Sylhyddan, det er omtrent 20 deltagere i rad og rekke med lederen i spissen og to trekkhunder i baktroppen. Hundene, som er blanding av samojed og schäfer, trekker hver sin pulk på 30 kilo, og det går kvikt og lett opfor bakke med dem. Sveriges beste trekkhunder, sier lederen, — og det ser utvilsomt riktig ut. — Trekkhunden har adskillig fremtid foran sig i fjellet, hvis man kan få alet op en stamme like så effektiv som disse svenskehundene.

Ved Helagsstugan bryter vi ut av den opmerkede vinterleden og dreier vestover, rundt foten av Helagspartiet. Solen titter frem en gang imellem, riktignok sparsomt, men allikevel så pass at vi ser langt sydover svensk og norsk fjell. Jevnt og fint bølger terrenget sig, — en ypperlig tumleplass for sledeferder, som nok må prøves en gang. — Men fedrelandet kaller, vi skal op til Skardøren, over grensen og ned mot Stugudal.

Neste dag — fokk og snødrev igjen, tett og usiktbart som før. Det blir ikke lett å finne Skardøren i dette været. Vi har ingen

holdepunkter rundt oss, — så kompasset kommer til heder og verdighet igjen. Det hele er som å lete etter den berømte knappenål i høistakken. Det eneste som tilfredsstillende oss, er at det unektelig bærer opfor — og ganske krye er vi etter noen timers slit der vi står ved grense-røsen i Skardøren. Så tett er været, at vi bare skimter litt av de svarte fjellssidene i skaret, men vi er hvor vi skal være. Jo, det har sin charme å gå på kompasset, når en finner frem. Vi hilser fedrelandet med en chokoladetår og en skive som inntas på grensesteinen, — og gleder oss til nedrennet mot Stugudalen. Men gamle Norge hilser oss ikke særlig velkommen. På svenskesiden var det fast og fint føre, — men her ligger med en gang ny-søen dyp og løs, — og temperaturen er meget vårlig. Bikkjene nærmest svømmer gjennom sneen og vi sliter både med dem og med sleden. I dypsne er nok trekkhunden en temmelig problematisk hjelp. Istedetfor å gli ned fra Skardøren i fykende fart, får vi nesten turens tyngste jobb med å trekke lasset som et dødt, kolossalt blylodd etter oss nedover bakke. Skammelig!

Men sorgen og gleden vandrer heldigvis tilhøpe også i fjellet — og Norge er et bra land allikevel. Neste morgen er det uvant lyst i teltet når vi våkner, og i ett nu stikker et hode ut gjennom feltåpningen. Der ligger fjellet badet i sol, en skyfri himmel så langt en ser — og flott skareføre attpå til. Den morgen blir ikke stedet gjort særlig omstendelig, — nå skal dagen og solen nyttes og nytes, og snart drar vi avgårde i strålende humør. Utrolig nesten er det å vandre slik i fin-været etter all skodden og fokket. Hvad gjør alt slitet, nå når vi glir gjennom all verdens herlighet sydover med solen midt i vårt skjeggede fjes. — En soltime under vi oss ved en vårlig bekk, citron og «naturlig» vann lesker ganen. For første gang slipper vi sølet med snesmeltingen på primusen. Vi knasker chokolade, nøtter og rosiner, — den beste reserveproviant, — og forsikrer hverandre at så godt som vi har ingen det i den vide verden idag. Bikkjene nyter også varmen og plirer fornøide mot solen. Det kan ikke være bedre på fjellet enn idag.

Den kvelden slår vi leir syd for Rien, føret er hardt og fint og terrenget jevnt, så det har gått pent hele dagen. Det gjelder bare å undgå bjørkeskauen, for en slede er ikke lett å manøvrere i

Fra Langen.

krattet. Når hundene går til høire og sleden til venstre for en trestamme, blir resultatet alltid nedslående og det tar sin tid å bringe optoget inn på det rette sporet igjen.

Så ligger Aursunden foran oss i solskinnnet. Vi akter oss til Røros, men sleden er vi lei av. Det er ikke meningen heller å dra den frem på landeveien og gjennom tykke bygda. Det er ikke derfor vi har dratt den med oss. Den hører til på ensomme fjellet, ikke annet steds. Vi kvitter oss med sleden så snart vi når civilisasjonens forposter. Den har fulgt oss trofast og vi har ikke kunnet klare oss uten den. Men adskillelsen er ikke tung, når vi «tomreipes» forlater Aursunden til Røros, mens en virkelig hest bytter plass med hundene og trekker lasset vårt til Jensvoll.

På Røros har vi store opplevelser. Vi får sitte på stol og spise ved bord, og det smaker bra å komme i en seng mellom rene laker. Bare én ting er sårt: å skjære det praktfulle skjegget. I åtte dager har hverken vann og såpe eller kniv vært i nærmere berøring med våre fasader. Det høres kanskje ikke bra, men er allikevel det beste middel mot hudsårhet og solbrenthet. La huden pleie sig selv og spar alle slags kremer og oljer, — det er et følgeverdig råd når solen steker i fjeset.

En kjenner ikke fjellet fra alle sider, før en har vært ute på posetur vinters tid. Det er merkelig hvor anderledes det hele fortoner sig når en kan dra uavhengig av alt, bare dit hvor medbør og lyst driver en. I teltet om kvelden og froan sleden om dagen er en i fjellet på en så nær og intim måte som det kan la sig gjøre. På det harde skaregulvet i teltet reder fjellet oss en seng hvor en sover som aldri ellers. Stormen som kvinner i barduner og teltmøne, er fjellets eget åndedrag over våre hoder. Og når reven gjør i måneskinnet ned gjennom liene og rypa kakler i morgentimen bortover de bare rabbene, da er det fjellets egen godsnakk som vekker oss. — Så kommer dagen med et friskt og spøkefullt basketak i sneiling og fokk — eller en sjelden gang en alvorlig dyst med en real storm. — Men aldri glemmer fjellet å gi oss stunder hvor det kjelent stryker oss med varmt solglitter og gir all den herlighet det har å by.

Alt det skiftende, med slit og slep, — med strykende føre og blå himmel, — alt dette blir en ett med de dager en drar gjennom fjellriket, ensomme med telt og pose — og dog alltid nært sammen med det livets alvor den og livets glede som fjellet er det store, friske avbillede på.

TO LANGTURER

AV K. S.

Flere vintres flakking rundt på lange turer på fjellene gav mig den tanke å prøve hvor langt man kan gå på en dag uten å overanstrenge sig.

Med en påsketurs trening bak mig gikk jeg, nærmere angitt den 3. april 1932, følgende tur: Fra Kopperå over Fjergen til Storlien, Blåhammeren, Sylstuen, og retur, temmelig nøiaktig 136 km. Føret var bra, men ikke førsteklases. Til Blåhammeren og retur hadde jeg ryggsekk på ca. 5 kg.

Nu er jeg temmelig godt kjent på strekningen, og hadde på forhånd satt op tidsskjema med etappetider, og det var forbløffende hvor dette stemte med anvendt tid. Jeg gjengir nedenfor et skjema over antatt og anvendt tid.

Stasjon	Kopperå	Storlien	Blåhammerst.	Sylstuen	Blåhammerst.	Storlien	Kopperå	Sum
Km.	0	30	19	19	19	19	30	136
Stigning		+ 300	+ 500	÷ 150	+ 150	÷ 500	÷ 300	+ 950
Antatt tid		3.00	2.10	1.30	2.00	1.30	2.45	12.55
Anvendt tid		2.56	2.11	1.36	1.58	1.22	2.52	12.55

Hertil kommer $\frac{1}{2}$ times hvil på Sylstuen og 3 kvarters hvil på Blåhammerstugan på retur, så total anvendt tid i alt blev 14.10 timer. De 68 km. til Sylstuen gikk altså på 6.41 uten hvil, bare med et par bananpauser.

*

Til sammenligning gikk jeg i høst en tur til fots som var omtrent tilsvarende.

Mange ganger har jeg planlagt en lørdags- og søndagstur til Fongen, et fjell som helt har besatt mig med sin skjønnhet og